

Kasım ESEN
Merkez Valisi

İnsanlık Dışı Muamele ve Cezaların Önlenmesinde Sivil Toplum Örgütlerinin ve Kamunun Sorumluluğu

İnsanlık dışı kavramından, işkenceyi onur kırıcı cezayı ve işlemleri, küçük düşürücü muameleleri anlamak gerek gerekir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne göre işkence ve insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza ve muamelelere karşı bir devletin tavrı, devletin demokratik yapısını yansıtır. Bu bağlamda, devletler meşruiyetini insan onurundan alırlar. İnsanlık dışı muameleye karşı, hukuk kurallarına ya da genel olarak insan haklarına hayat için değil, fakat onurlu bir hayat için ihtiyaç duyulur. Bu yüzden, Uluslararası İnsan Hakları belgelerinde ifade edildiği gibi insan hakları insanın özündeki onurdan kaynaklanır. İnsan hakları ihlalleri (işkence, insanlık dışı muamele) bir kimsenin insanlığını yok saymaktadır.

Türkiye için de insan hakları meselesi şeref ve haysiyet meselesidir.

Türkiye, Avrupa Birliği üyeliği için yapılan hazırlıklarda ve iyileştirme sürecinde insan hakları alanında birçok iyileştirmeler yapmış ve özellikle 2000'li yıllarda yenilikler getirmiştir. Buna karşın, terör örgütü amacına ulaşabilmek adına Türkiye'de yaygın ve ağır insan hakları ihlalleri olduğu gerekçesiyle Birleşmiş Milletler'den destek alma umutlu ve uluslararası güçlerin askeri müdahalesine yönelik stratejiler geliştirmiştir. Bu amaçla, KCK sistemini kurmuştur. KCK sözleşmesine göre her Kürt vatandaşımız KCK yurttaşı olup yemin etmek zorundadır ve KCK'nın bir alt birimine üye olmakla yükümlüdür. Bölge vatandaşların tamamının üye olduğu yapı, uluslararası hukuka göre terör örgütü sayılamaz. Örgüt, yaptığı eylemleri, özgürlük mücadelesi kisvesi ve güvenlik güçleri ile halkı karşı

İnsanlık dışı muamelelerle mücadele insanlık sorunudur, insanlık onurunun gereğidir, kolektif ve insan odaklı yaklaşımı gerekli kılar.

karşıya getirdiği provokasyonlarla meşru kılmaya çalışmaktadır. Örgüt bölge halkının tamamını örgütleyebilirse devlet kurumlarını fiilen işlevsiz kılmak suretiyle oluşacak kaos ortamında uluslararası güçlere davetiye çıkaracaktır. İnsanlık dışı muamelelerin yaygınlık kazanması halinde 2015 yılında 1915 tehcir olayının 100. yılı sebebiyle dünyada başlatılması düşünülen büyük kampanyanın estireceği Türkiye aleyhtarı atmosferde altın vuruş yapma arzusundadır. Bu makale,

* Donnelly Jack.,(1995) Teoride ve Uygulamada Evrensel İnsan Hakları (ç. Mustafa Erdoğan- Levent Korkut) Yetkin Yayınları, Ankara,s.27-29,37.

işte böyle bir durumda insanlık dışı muamelelerle ve bu suçlarla sivil toplum odaklı mücadele edilirse sonuç alınabileceğini göstermek için yazılmıştır.

Kavramlar

2.1. İnsan Hakları Bağlamında İşkence

İşkence kavramı olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 3. maddesinde yer almıştır. Bu maddede "İşkence Yasağı" başlıklı olup "Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya işlemlere tabi tutulamaz" hükmünü içerir. İşkencenin tanımı AİHS'de tam olarak yapılmamıştır. İşkence ile ilgili tanım, İşkenceye ve Diğer Zalimane Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nde bulunmaktadır. Bu sözleşme, 10 Aralık 1984'de kabul edilmiş olup 26 Aralık 1987'de yürürlüğe girmiştir. Türkiye ise bu sözleşmeyi 24 Ağustos 1987'de kabul etmiştir.

Şiddetli manevi acı ve ıstırapın ne olduğunu objektif olarak belirlemek zordur. Bu durum kişiden kişiye değişkenlik arz eder. Dolayısıyla, hangi olayda işkence olduğu hususunda yapılacak incelemede sübjektif unsurlara da bakmak gerekir. İşkence sayılan fiili anlamak için acı ve ıstırap veren eylemlerin, hal ve tavırların yoğunluğunu, ağır kasıt halini ve amacını tespit etmek gerekir.

2.2. İnsanlık Dışı ve Küçük Düşürücü Muamele ve Ceza:

Küçük düşürücü muamele konu, fiil, hal ve tavırlar mağdurlarda korku, endişe, aşağılık duygusu, alçaltıcı hisler oluşturur. Küçük düşür-

rücü muamelenin amacı mağdurun fiziksel ve moral direncini kırmaktır. Mağdurun iradesi, vicdan ve kanaatine aykırı olarak onu hareket etmeye yöneltten uygulamalardır.

Bir ceza veya muamelenin, küçük düşürücü olup olmadığını anlamak için sonucuna bakmak gerekmektedir. Küçük düşürücü muamelelerde sübjektiflik önemlidir. Mağdurun yaşı, cinsiyeti gibi izafi unsurlar bu bağlamda AİHM mağdurun başkalarının gözünün önünde olmasa bile kendi gözünde küçük düşürülmesinin yeterli olacağı görüşünü savunmuştur.

Devletler mahkûmlara ne ceza vereceği konusunda belli bir takdir yetkisine sahiplerse de çocuklara akıl hastalarına vb. dayak cezası verme hakları yoktur. Bilhassa okullarda, askerlikte dayak cezasının uygulanması küçük düşürücü muameledir. (Birleşik Krallık'a karşı, 8 Ekim 1991 tarihli karar).¹

3. SORUMLULUK

3.1. Sivil Toplum Örgütlerinin Sorumluluğu

İkinci Dünya Savaşı sonrası çoğulcu demokrasi kuramının geliştirdiği sivil toplum kavramı temel hak ve özgürlükler açısından devleti arka planda gözcü olarak tutmaktadır. Devletlerin insan hakları üzerinde söz sahibi olduğu dönemin yerini ikinci dünya savaşından sonra ulus üstü güçlerin insan hakları kavramını belirlediği ve insan haklarıyla ilgili sorumluluklar edindiği döneme bırakmıştır. Birleşmiş Milletler, NATO gibi ulus üstü organizasyonlar insan haklarının korunmasını ve güçlendirilmesini gündemlerine almıştır. 20. yüzyılın sonlarına doğru, insan hakları bünyesindeki ilerlemeler hükümet dışı

kuruluşlara da yansımıştır (NGO's). İnsan hakları gündeminde rol alan aktörlerin değişimi veya karşılıklı iletişimin güçlenmesi sonucu sivil toplum kuruluşları da insan hakları alanına yoğunlaşmışlardır.

Sivil toplum kavramını açıklamakla bu bölüme başlamak faydalı olacaktır. Türkiye'de 1980'ler de gündeme giren bu kavram devletten bağımsız örgütlenmelerdir. Gönüllü dernekler, tartışmalı olmakla birlikte sendikalar-meslek kuruluşları, kamuoyundan oluşan gruplar, temel hak ve özgürlüklere, gönüllülük esasına, sosyal yardımlaşma ve dayanışmaya dayalı organizasyonlardır. Sivil toplum, özgürlükçü ve çoğulcu demokrasinin temeli olarak görülebilir. Toplumdaki doğal liderler, kanaat önderleri ve bunların çevresinde oluşan belli bir misyona hizmet eden grup ve oluşumları bu kapsamda değerlendirmek gerekir. Sivil toplum kavramında anahtar anlam katılımdır. İnsanların hak ve özgürlüklerini temel alan meselelerde, karar alma süreçlerinde doğrudan ya da dolaylı katılmaları önemlidir.

Türkiye, sivil toplum örgütlerince insan hakları ihlallerinin incelenmesinde yapılan yasal düzenlemelerle, değişimlerle birlikte insan hakları alanında önemli gelişmeler kaydetmiştir. İnsan haklarının ve insani değerlerin geniş kitlelere hitap ederek korunmasıyla birlikte ihlallerin azalması için insan hakları savunucuları yeni çalışma alanlarına odaklanmakta ve araştırmalar yapmaktadır. İnsan hakları kuruluşlarının vermiş olduğu mücadele ile başta yaşam hakkı, kişi güvenliği hakkı, ifade özgürlüğü gibi temel haklarda yasal iyileştirmeler yapılmıştır.

¹ Aisling Reidy, (2007), *İşkencenin Yasaklanması, AİHS'nin 3. Maddesi'nin Uygulanmasına İlişkin Kılavuz, TC Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı*, sf:37.

Hukuk alanında da insan hakları adına faaliyetler yürütülmektedir. İnsan hakları mücadelesinde, hukukçular işin hukuki yapısını bildikleri için insan hakları eğitiminde, araştırmalarında rol almaktadırlar. Örneğin, Ankara Barosu İnsan Hakları Merkezi faaliyetlerine devam etmektedir. İzmir Barosu İnsan Hakları Hukuku ve Hukuk Araştırmaları Merkezi ile başta olmak üzere 2001 yılında İşkenceyi Önleme Kurulu kurulmuştur.

Son zamanlarda, Türkiye’de insan hakları üzerine, sivil toplumu bu konuda bilinçlendirmek ve onların haklarını savunmak adına birçok hak temelli örgüt kurulmuştur. Görüşleri veya hitap ettiği kesim farklı olsa da birleştikleri insan hakları çatısı altındaki tematik konularda ortak akıl yürüterek ortak paydada yer almayı amaç edinmişlerdir. Sivil toplum kuruluşlarının işkence alanındaki çalışmaları yadsınamayacak kadar çoktur. STK’lar bir ülkede insan hakları ve ihlalleri konusuna sorumluluk ve gönüllük esasına dayalı çalışmalar yaptıkları için hak ihlaline uğramış insanları oldukça rahat anlarlar, tedavisini üstlenebilmektedirler. Resmi birimlere intikal etmeden önceki süreçlerde, resmi olmayan önleyici tedbirlerde rol alabilirler. Örneğin, cezaevleri koşulları ile ilgili raporlar hazırlarlar, diğer alıkonulma mekanizmalarını takip ederler. STK’lar yürütme organından bağımsız kuruluşlardır. STK’lar yasalar nezdinde cezaevi gibi alıkonulma mekânlarına tam erişim imkânına sahip değildir.² Bu yüzden de, yapılan araştırmaları hükümet yetkilileri diğer resmi kurumların raporlarından daha az ciddiye alabilir.

Sivil toplum kuruluşlarının insan hakları alanında yürüttükleri çalışmalar, hak arama girişimleri, kamuoyunu bilinçlendirme hareketleri insan hakları savunuculuğu olarak nitelendirilir. Türkiye’de insan hakları savunuculuğunda oldukça aktif olan sivil toplum kuruluşları vardır. İnsan hakları savunuculuğu kavramını açıklamak gerekirse; BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliğince insan hakları savunucusu bireysel olarak ya da başkalarıyla birlikte insan haklarını yaygınlaştırmak ya da korumak için hareket eden kişileri tanımlamak için kullanılan bir terimdir.³ İnsan hakları savunucuları her şeyden önce yaptıkları faaliyetlerle ve eylemleriyle tanımlanırlar. Ayrıca insan hakları savunucuları hangi koşullarda çalıştıkları da tanımlanabilir. “İnsan hakları savunucusu” terimi İnsan Hakları Savunucuları Bildirgesi’nin 1988 yılında kabulünden bu yana giderek daha sık kullanılmaktadır.

Sivil toplum örgütleri, işkence ve insanlık dışı muamelelerle ilgili uzman kişilerden oluşan bir çalışma grubu oluşturmalıdır. Bu grup, işkence iddialarının rapor etme tekniklerini, ihlal bulgularını, faillerin hesap vermesini sağlayacak unsurları, faillerin ve mağdurların kimler olduğunu tespit etmelidir. Ayrıca, işkencenin yapıldığı yer ve zamanı, hükümet dışı aktörlerin iddialarını ve belgelenmelerin ve bilgilerin doğruluğu ve güvenilirliğini teyit edecek mekanizmayı oluşturmalıdır. İlave-ten, işkence iddiasında bulunacak kişilerle ilgili görüşme tekniklerini ve kaydedilmesi gereken bilgileri, fiziksel ve psikolojik delilleri, tanık ve diğer delilleri, uluslararası düzeyde girişim gerektiriyor ise bu bağlamda

rapor etme sistemlerini, Birleşmiş Milletler’in mekanizma ve usullerini, bölgesel insan hakları koruma mekanizmaları ve usullerini harekete geçirmekle sorumludur.⁴

İnsan hakları ile ilgili ulusal ve uluslararası bazı sivil toplum örgütleri ile düşünce kuruluşları:

-Uluslararası Af Örgütü, İnsan Hakları İzleme Örgütü, Human Rights First, FIDH, vs.....

-Türkiye İnsan Hakları Vakfı, İnsan Hakları Derneği, Mazlumder, İnsan Hakları Ortak Platformu, İnsan Hakları Gündemi Derneği, İnsan Hakları Araştırmaları Derneği, İnsani Değerler Derneği, İnsan Hak ve Hürriyetleri Yardım Vakfı, İnsan Hakları Gündemi Derneği, Gündem Çocuk Derneği, vs..

-SETA, BİLGESAM, TESEV, TEPAV, SDE, USAK, TASAM, ORSAM Ankara Stratejik Araştırmalar Merkezi, TÜSES, 21.Yüzyıl Türkiye Enstitüsü, vs...

3.2.İşkence ve Kötü Muamelenin Önlenmesi İçin Kamuya Ait Bazı Yükümlülükler ve Sorumluluk

Kamu kuruluşlarının T.C. Anayasası’nın 5. maddesine göre insanların maddi ve manevi mutluluğunu geliştirme görevi müşterektir ve devletin imzaladığı uluslararası sözleşmelerin insan hakları ile ilgili hükümlerin uygulanmasında adli, idari ve mali sorumlulukları vardır. Bu bağlamda bazı yükümlülük ve sorumluluklar aşağıda belirtilmiştir.

Kolluk amirleri, işkencenin engellenmesine ilişkin güvencelerin etkin şekilde sağlanabilmesi için sürekli tetikte bulunmalı gereksiz

² Türkiye İnsan Hakları Vakfı, <http://80.251.40.59/politics.ankara.edu.tr/altipar/Yayinlar/Iskenceyi%20Onlemede%20Ortak%20Akil.pdf>, sf: 189. Erişim tarihi: 09.04.2012

³ İnsan Hakları Ortak Platformu, http://www.i-hop.org.tr/dosya/BB/bm_savunucular.pdf. Son erişim 23.03.2012

⁴ Camille Giffard, (2001), İşkencenin Rapor Edilmesi El Kitabı, Essex Üniversitesi: İnsan Hakları Merkezi, ayrıca bakınız.

kuvvete başvurarak itiraf alma çalışmalarını engellemelidir.

Çalışma ortamı, işkencenin azaltılmasına yönelik olmalıdır. Kolluk amirleri, özgürlüğünden yoksun tutulan kişilerin usulüne uygun olarak kaydının yapılması, ne zaman nerede ve kimin tarafından gözaltına alındığı veya bir yerden başka bir yere sevk edilmediği gibi hususları da denetlemelidir. Özellikle, gözaltı süresinin ilk aşamalarında avukata ve doktora erişim hakkının ve ailesiyle temas kurmasına izin verilip verilmediği hiyerarşik olarak denetlemeli, çıkacak aksaklıklardan sorumlu olacaklarını amirlerin bilgileri gerekir.

Devletin ilgili kurum ve kuruluşları;

-Sorgu metotlarını sürekli gözden geçirmeli, işkence yapılması halinde milli hukuka göre tazminat ödemeli, zorla kaybolmalara izin vermemeli ve gerekli önlemleri almalı, resmen tanımlanan gözaltı merkezleri dışında gözaltı işlemlerine izin verilmemelidir.

Gözaltı merkezleri internet sayfasında yayınlanmalı, şüphelilerin salıverilmeleri halinde bunu tutanakla tespit etmeli, tutuklama yapan kamu görevlilerinin kimler olduğunu belirlemeli, kaybolma konusunda bir iddiası-şikâyeti olanın taleplerini ciddiyetle incelemeli, olaya karışmış olanları tarafsız bir şekilde soruşturmalı ve yargılamalı, ölen şahısların cesetlerini yeterli otopsi-den sonra gömülmesini sağlamalı, otopsiyi yapanların ve adli tıp teşkilatının bağımsız ve tarafsız olmasını sağlayan sistemi kurmalı, sorumluları mutlaka yargı önüne çıkartmalı, infaz görevlileri, idari personel, adli askeri ve kolluk, tıp ve ilgili personelin yetiştirilmesinde işkence ve kötü muamele konusunda tam bilgi vermeli ve eğitimlerini sağlamalı, işkence sonucu elde edilen bilgile-

rin kararların kanıt olarak kullanılmaması için gerekli tedbiri almalı, devlet hastanelerinde doktorlarca veya adli tabipçe yapılan muayeneler üstün körü olmamalıdır. Özellikle muayene raporunda yaraların sadece ayrıntılarını değil yaraların meydana gelişleri ile ilgili açıklama ve ifadeleri doktor raporu ile örtüşmesi için gerekli ortamı hazırlamak, bilhassa gözaltı kayıplarında özenli davranılmalıdır.

-Gözaltındaki bazı şüpheliler kamu görevlilerinin yüzüne tükürse bile görevlilerin profesyonelce hareket ederek öfkelerini kontrol edecek şekilde öfke kontrol eğitimi almalarını sağlamalı, gözaltındakilere dipçikle vurmak-geç hastaneye götürmek gibi ceza sayılabilecek eylemleri yapmamak için etkin sivil denetim ve gözetim sistemini kurmalı, gözaltında bir ölüm meydana gelmiş ise ceset defnedilmeden önce profesyonelce renkli belirgin ve ayrıntılı fotoğraflarını çekmeli, sıradan ve amatör fotoğraf çekenlere izin vermemeli ve onları çalıştırmamalı, gözaltına alındığında sağlıklı bir şahsın salıverildiğinde sağlığını yitirmiş bir şahsın durumu ile ilgili makul bir şüpheye yer bırakmayan ikna edici soruşturmayı yürütmeli, gözaltına alınan kişiler salıverildikten sonra kaybolma riskine karşı kişinin özel durumunu da dikkate alarak özel önlemler alınmalıdır.

İşkence insanlık dışı ve küçük düşürücü muamelelerle ilgili yürütülen soruşturmanın zaman aşımına uğraması devleti yükümlülükten kurtarmaz. Mevzuatın tamamı bu açıdan gözden geçirilmelidir.

Yetkililer, tutukluları gözetleme ve bu kişilerin intiharını önleme zorunluluğu çerçevesinde gözaltına alınan kişilerin yaşama hakkını koruma pozitif yükümlülüğünü ihmal etmemeleri, intihar riskini ortadan

kaldıracak makul önlemleri almalıdırlar. Fiziksel özgürlüğün her mahrumiyetinin niteliği nedeniyle tutuklu da psikolojik sarsıntıya yol açacağı unutulmamalı, tutukluluk rejimini tutukluların yaşamı için oluşacak riskleri önlemek amacıyla her yıl otomatik olarak Adalet Bakanlığı'nca bu konuda gerekli tarama yapılarak iyileştirici yasal ve idari tedbirler alınmalıdır.

Bir bireyin sağlıklı halde gözaltına alınıp fakat serbest bırakıldığında sağlığının bozulması halinde devlet bu duruma ilişkin bir açıklama getirmeli ve iddialar özellikle sağlık raporu ile belgeleniyor ise mağdurun ileri sürdüğü hususların doğruluğundan şüphe oluşturacak kanıt sunmalıdır.

Yaşam hakkının ihlallerinde aynı zamanda, AİHS'nin 3. maddesinin de ihlali gündeme gelmektedir. AİHM, böyle bir durumda sadece güvenlik görevlilerinin hareketlerini değil aynı zamanda o sırada mevcut tüm şartları göz önüne alarak yaşam hakkından mahrum bırakan tüm durumları ayrıntılı şekilde incelemektedir. Ölüm olaylarında, Cumhuriyet savcıları ve mülki makamların titiz olmaları yerel mahkemelerin ise böyle olaylarda kendi değerlendirmelerinden ziyade tüm delilleri incelemeleri, ikna edici unsurlara yer vermeleri gerekir. Valilerin ise kolluğun en üst sorumlusu ve amiri sıfatıyla o olaylarda kolluğa sahip çıkma duygusuyla hareket etme yerine bütün toplumun mülki amiri ve insan hakları konusunda da insanlığa hizmetle yükümlü olduklarını unutmamaları ve buna göre gereken tedbirleri almaları icap eder.

İşkence ile ilgili soruşturmalarda yetkililer bilhassa Cumhuriyet savcıları ve valiler resmi şikâyetle bulunmayı veya herhangi bir soruşturma işleminin yürütülmesi sorumluluğu-

nu almayı en yakın akrabasının inisiyatifine bırakmamalı, durumun icap ettirdiği her türlü iş ve işlemi yerine getirmelidirler. Ayrıca, en yakın akrabalar, meşru haklarını korumak amacıyla sürece gerektiği kadar katılabilmeli, kurbanın ailesinin soruşturma ve mahkeme belgelerine erişim imkânı olmalıdır. Yeni insan hakları rejimi, mağdurun ve sanığın hakları eksenlidir. Sadece sanığın hakları korunarak bu rejim ayakta tutulamaz, sanık kadar mağdurun da hakları vardır ve bu hakların bütün toplum tarafından benimsenmesi için kampanyalar ve eğitim faaliyetleri yürütülmelidir.

AIHM, bir devlet görevlisinin işkence ve kötü muamele uygulamakla suçlandığı durumlarda etkili itiraz yolunun amaçları çerçevesinde cezai işlerin ve hüküm verme süreçlerinin zaman aşımına uğramaması ve ayrıca genel af veya affın mümkün olmamasına büyük önem attığından yasa koyucuların bu hususta gizli ve açık değişikliklere gitmemesi ve cezaların ertelenmesine yol açacak düzenlemeler yapmamaları gerekir.

Çocuklar artırılmış korunmadan yararlanmalı gözaltına alındıklarında re'sen avukat tayin edilmeli, savcı tarafından sorgulanmalı, işkence ve kötü muamele iddialarına yetkililer ciddi tepki vermelidirler.

Kötü muamele olaylarında yetkililer ve yerel mahkemeler sosyal risk ilkesine sığınarak işi aksatmamalı yargılama için gerekli süreci çalıştırmalıdır. Bilhassa, kolluk görevlilerinin disiplin soruşturmalarının onların terfilerine yol açacak şekilde uzatılmaması, mevcut verilen disiplin cezalarına yapılan itiraz ve temyiz idari mahkemelerde uzun süre bekletilmemesi, ulusal yetkililerin ivedilikle hareket etmesi, gerekli ihtimamı göstermeleri gerekir.

Mahkemeler, karar verirken yürürlükteki adli sistemin caydırıcı rolünün ve AIHS'nin 3. maddesindeki uygulamalarındaki öneminin zayıflamaması için yargı ve kolluk ilişkilerinde, yargının kolluğun kararlarına otomatik olarak onaylar şeklinde bir imaj verilmemelidir.

Gözaltı kayıtları, çağdaş bir şekilde yapılmalı, kayıtlar tarih sırasına göre birbirini takip etmeli, aynı kişi tarafından tutulmamalı, gözaltı görevlilerinin nöbet saatlerine denk gelmeli, kayıtlar doğru ve kapsamlı olmalıdır.

Kayıp iddiaları ile ilgili var ise gözaltı kayıtları yetkililere sunulmalıdır. Kolluk kuvvetleri, şüphelinin yakalanması sırasında güç kullanımını meşru kılacak şartları kesin bir surette ortaya koyan ayrıntılı yakalama tutanağı tutmalı, şüphelinin fiziki güç kullanarak yakalanması ve yakalanmasını geciktirici önlemler tutanakta ayrıntılı olarak yer almalıdır. AIHM böyle bir durum yok ise güvenlik güçlerinin yaptığı müdahaleyi meşru görmemektedir. Ayrıca savcıların güç kullanımını zorunlu kılan şartların oluşup oluşmadığını inceleme yetkilerini dikkatli bir şekilde kullanmaları icap eder.

Gözaltındakilerin kendi kendine verdiği yaralamalar nezarethane ve kamera kayıtları ile ispatlanabildiğinden kameraların arızalı olması için gereken her türlü tedbir alınmalı, gerekirse bu hususta seyyar bir kamera güvenlik birimlerinde tutulmalıdır.

AIHM, tutuklu ve yükümlülerin kaldığı odaların sağlıklı olmadığını havalandırmasının bulunmadığı, güneş ışığı almadığını, uygun ve temiz yatak çarşaf ve giysilerin sağlanmadığı, günlük yürüyüş yaptırılmadıklarını ve sağlık için gerekli en temel sağlık ilkelerinin gözetilmeden

tutulmalarını aşağılayıcı muamele olarak görmektedir. Bu sebeple bu-
ruların sağlık ve hijyen yönünden denetleyenlerin konunun uzmanı sağlık yetkilileri olması gerekir.

Gözaltındaki şahsın ifadesi, görsel ve işitsel olarak kayıt altına alınmalı, gözaltı işlemleri tümüyle şeffaf olmalıdır. Şüphelinin kendisine zarar vermesine yol açabilecek kesici, delici ve benzeri maddelerden yönetim sorumludur.

Güvenlik kuvvetlerince yürütülen operasyonlarca kişinin evinin ve mallarının yok edilmesi, insanlık dışı muamele sayıldığından operasyonun planlı olması ve operasyon sırasında kişinin ve ailesinin güvenliği ve refahı göz ardı edilmemelidir.

4.Sonuç

İnsanlık dışı muamelelerle mücadele insanlık sorunudur, insanlık onurunun gereğidir, KOLLEKTİF VE İNSAN ODAKLI yaklaşımı gerekli kılar. Suçlarla mücadelede esas, suçlu insanı tümüyle yıkmak değil, insandaki suçu tenkil etmek suretiyle o kişiyi topluma kazandırmaktır. Yeteri kadar halk ve sivil toplum örgütü desteği ve katılımı alınmadığı için ülkemizin Güneydoğu Bölgesi'nde bazı kişiler teröristlerin yaptığı eylemleri vicdanında suç kabul etmiyor ise devlet görevlilerinin kötü muameleleri devletin otoritesinin meşruiyeti sorgulanmasına da zemin oluşturacak, hukuk dışı eylemlerin yaygınlaşması halinde de kitleler örgütü devleti aynı kefiye koyacaktır. Mücadele İnsan Haklarından geçmektedir. Halkın desteği, ancak sivil toplum örgütleri ile sağlanabilir. Bu noktada, sivil toplumu şiddetin korkusuyla vesayette tutanlardan kurtarma uygulamaları güven vermelidir. Toplumun bütün kesimleri ile işbirliği esastır.